

WIT HUISWERK

Wit huiswerk

**Hoe kun je bijdragen aan de strijd
tegen racisme?**

DE GEUS

‘Cultuurshock’ van Clarice M.D. Gargard is een fragment uit *Drakendochter* (2019).

‘Waarom millennials van kleur de taal van de toekomst spreken’ van Munganyende Hélène Christelle verscheen eerder in *De Correspondent* (2020).

‘De tijd van de dubbele moraal is voorbij’ van Massih Hutak verscheen eerder in *Het Parool* (2020).

‘De nobele autist’ van Romana Vrede is een fragment uit *De nobele autist* (2020).

‘Anders’ van Pete Wu verscheen eerder in *De bananen-generatie* (2019).

Dit boek kwam tot stand met steun van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

www.degeus.nl / www.withuiswerk.nl

Eerste, tweede (e-boek) en derde druk, november 2020

Vierde druk, april 2021

Copyright samenstelling en inleiding © Anne van der Ven,
2020

Met bijdrage van Ilgın Abeln, Jillian Emanuels, Clarice M.D. Gargard, Munganyende Hélène Christelle, Massih Hutak, Ira Kip, Leroy Niemel, Sorab Roustayar, Lakiescha Tol, Baba Touré, Romana Vrede en Pete Wu

Omslag Serana Angelista

Typografie Zeno Carpentier Alting

NUR 320 / ISBN 978 90 295 4361 3

'Solidarity does not assume that our struggles are the same struggles, or that our pain is the same pain, or that our hope is for the same future. Solidarity involves commitment, and work, as well as the recognition that even if we do not have the same feelings, or the same lives, or the same bodies, we do live on common ground.'

– Sara Ahmed

Inhoud

Inleiding

- Ilgin Abeln, *Blinde vlek* 13
Jillian Emanuels, *Antiracisme vanaf de luiers* 29
Clarice M.D. Gargard, *Cultuurshock* 51
Munganyende Hélène Christelle, *Waarom millennials van
kleur de taal van de toekomst spreken* 67
Massih Hutak, *De tijd van de dubbele moraal is voorbij* 81
Ira Kip, *Home based* 85
Leroy Niemel, *Het privilege van mijn Zwarte perspectief* 99
Sorab Roustayar, *De basis van iedere strijd voor vrijheid* 113
Lakiescha Tol, *Slopen om te bouwen* 135
Baba Touré, *Reclame als sleutel tot verandering* 149
Romana Vrede, *De nobele autist* 163
Pete Wu, *Anders* 173

- Woordenlijst 189
Lees-, kijk- en luisterlijst 197
Biografieën van de makers 209
Meer informatie 215
Dankwoord 223

Inleiding

Volgens Amade M'charek, hoogleraar antropologie aan de Universiteit van Amsterdam, is racisme een zaak van alle mensen. 'Het probleem is dat er altijd een onderscheid wordt gemaakt, wat logisch is, want er is een onderdrukte en een onderdrukker. Tegelijkertijd moet je dat onderscheid ook "ont-maken". Wat geldt voor de klimaatdiscussie, er is maar één aarde, geldt ook hier: we zijn één samenleving.'

Het gesprek over racisme is geen strijd tussen Zwart en wit. Het gaat over recht en onrecht in onze maatschappij. Het gaat er niet om of ik een racist ben, of jij. Het is geen kwestie van schuld, het gaat om verantwoordelijkheid. We zijn allemaal het product van de geschiedenis. We groeien op in een samenleving die gebouwd is op racisme, en het gaat erom in hoeverre we ons best doen om dat te veranderen.

Onrecht bestrijden klinkt ingewikkeld, maar het zijn niet meer dan grote woorden voor veel kleine veranderingen in ons dagelijks leven en in onze eigen acties. Er is geen duidelijk goed of fout, geen stappenplan of *quick*

fix. Het heeft geen zin om je bij wijze van boetedoening te wentelen in schuldgevoel, om populaire antiracisme-handleidingen op je nachtkastje te leggen of James Baldwin te citeren op Instagram. Het heeft wél zin om te onderzoeken in hoeverre je bereid bent om kritisch naar jezelf te kijken en daarvan te leren. En als je dat niet bent, waarom dan niet.

Zo'n beetje alles over racisme is al geschreven, gezegd, gefluisterd en geschreeuwd. Het is niet de vraag of iemand het kan uitleggen of erover wil vertellen, het is de vraag of we het opzoeken, en willen horen. Pas als we onszelf als onderdeel van het probleem beginnen te zien, kunnen we onderdeel worden van de oplossing. Er ontstaan nieuwe mogelijkheden, als we onszelf en anderen toestaan om fouten te maken. Maar we zijn zo onervaren in het voeren van ongemakkelijke gesprekken, dat we uit de neiging naar comfort liever de andere kant op kijken dan dat we onze menselijke verantwoordelijkheid nemen.

Gelijkheid is niet de gelijkmatige verdeling van gemak, maar een eerlijke verdeling van ongemak. Daar zit hoop in, vind ik.

Je ongemak confronteren voelt namelijk veel meer als een bevrijding dan een last. Er valt een vorm van voldoening te beleven aan de groeipijn die komt kijken bij het ontleden van systemen, het niet centraal zetten van jezelf en het proberen te begrijpen van perspectieven die niet de jouwe zijn. *There's joy in being wrong*, in je nederig opstellen en accepteren dat iemand anders het waarschijnlijk beter weet. Of, zoals Toriman Johan Fretz het zegt: 'Mijn mening mag je hebben, het is mijn minst dierbare bezit.'

Voortschrijdend inzicht is iets om te vieren, het verleent je toegang tot een wereld die veel groter is dan je

eigen straat. Er zit vrijheid in weten dat je grandioos op je bek zult gaan, maar je daardoor nog geen millimeter tegen laten houden. Er spreekt hoop uit je door schaamte en fouten niet te laten afschrikken, boos blijven, je mening inruilen voor een betere en besluiten om het morgen anders te doen. Het gaat ervan uit dat je gelooft dat een rechtvaardig Nederland wél mogelijk is, en dat jouw acties en veranderende inzichten ertoe doen.

Volgens Mariame Kaba, een Amerikaanse activiste, is hoop een vorm van discipline. Het is geen emotie, niet eens per se een gevoel van optimisme. Het is geen kwestie van eb en vloed – van een nieuwsbericht dat je hoop geeft of een tweet die je hoop ontnemt. Hoop is een keuze. Het draait om wat we doen buiten de schijnwerpers, als het momentum voorbij is.

Racisme is complex en het bestrijden ervan gaat om veel meer dan de hoop op een eerlijke wereld voor iedereen, maar bij die hoop begint het wel.

Laten we daarom weigeren te accepteren dat racisme een onontkoombaar onderdeel van onze samenleving is. De bundel *Wit huiswerk* is daarin een aanzet tot het absolute minimum: dat deze essays en tips ons nieuwe woorden geven om racisme bespreekbaar te maken en handvatten om actie te ondernemen. Een publieke handreiking naar witte vrienden, burens, familieleden en collega's, om samen aan keukentafels en in vergaderzalen vaker moeilijke gesprekken te voeren over onze eigen blinde vlekken.

Hoe gaan we er als personen binnen de dominante groep voor zorgen dat er ruimte is voor iedereen? Zijn we bereid plaats te maken? Blijven we ongemakkelijke gesprekken voeren en acties ondernemen om beleid en systemen te veranderen? Durven we groots te hopen en daar in kleine dingen naar te handelen?

Je kunt deze bundel in één ruk uitlezen, of sporadisch op een willekeurige pagina openslaan. Mocht je bij het lezen een gevoel van ongemakkelijkheid bekruipen of mocht je iets niet helemaal begrijpen, vraag jezelf dan af waar je weerstand vandaan komt. Benader je ongemak als groeipijn: kijk niet weg, maar zoek het op. Ontwikkel een nieuwsgierigheid die sterker is dan je eigen gelijk.

De revolutie is een keukentafelgesprek. Een interactie met een vreemde, een reactie op iets alledaags. Je inzetten voor een antiracistische samenleving is jezelf in de spiegel aankijken en zonder een greintje zelfmedelijden of slachtofferschap de verantwoordelijkheid nemen voor jouw rol in het geheel. Hoop is je inlezen met de vastberadenheid om het morgen beter te doen.

Niet weten waar je moet beginnen is in ieder geval geen excuus meer.

Anne van der Ven

Blinde vlek

ILGIN ABELN

Juni 2009, de tuin van de Clifford Studio in Amsterdam-West. Ik ben net afgestudeerd en werk aan een van mijn eerste voorstellingen over migratie. Zittend in de tuin op een niet zo heel erg zomerse namiddag lezen we in het boek *Doe maar gewoon, 99 tips voor het omgaan met Nederlanders*, van Hans Kaldenbach. We zoeken naar wat er kenmerkend is aan de Nederlandse cultuur.

In het voorwoord staat het volgende:

Moet u met Nederlanders omgaan? Dan is het belangrijk dat u een aantal van hun gewoontes kent. Wat u raar en onbehoorlijk vindt, is waarschijnlijk het gevolg van verschillen met uw cultuur. Nederlanders vinden uw cultuur soms ook raar en onbehoorlijk. Hieronder volgen tips voor de omgang met Nederlanders. Ze zijn vooral gericht op de eerste generatie van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse, Arubaanse, Arabische, Afrikaanse en Aziatische afkomst.*

Bent u zelf Nederlander?

Kijk naar uzelf in een spiegel. Geniet, verwonder en verbaas u. Dit bent u door de ogen van anderen.

Onderaan staat de voetnoot:

** Met 'Nederlanders' wordt steeds 'blanke Nederlanders' bedoeld. U had dat waarschijnlijk automatisch, maar ten onrechte, al zo gelezen.*

Aan de tuintafel zitten drie Nederlanders en vier biculturele mensen, onder wie ik (te weten Marokkaans, Peruaans en Turks). Hoewel er maar één eerste-generatiemigrant is, blijken de tips over het omgaan met Nederlanders een doos van Pandora te openen. Veel tips worden herkend, weerlegd, genuanceerd en een heel arsenaal aan voorvallen en culturele misverstanden komt voorbij. We voelen ons begrepen, gehoord, gezien en erkend omdat een Nederlander de Nederlandse omgangsvormen ook niet vanzelfsprekend vindt. En door die bevestiging ontstaat er een ruimte waarin we het over cultuur kunnen hebben en onze verhouding daartoe.

*TIP 3 Ze gaan ver bij u vandaan staan
Nederlanders die met u praten, staan verder bij u
vandaan dan u gewend bent. [...] Als u merkt dat een
Nederlander met wie u praat een stap achteruit doet,
dan voelt hij zich niet prettig. U staat dan voor hem te
dichtbij.*

Ik moet denken aan mijn Turkse moeder die ik als jonge bicultureel regelmatig heb verzocht alsjeblieft niet zo dicht op mensen te gaan staan en ze ook minder aan te raken. 'Dat vinden ze fijn,' zei ze altijd met een innemende glimlach, volledig overtuigd.

TIP 5 Elkaar laten uitpraten

Nederlanders vinden het netjes om elkaar te laten uitpraten. [...] In Nederland vindt men het netjes om te wachten tot iemand uitgepraat is. [...] Dit geldt vooral voor Nederlanders uit de hogere sociale klasse. Als een Nederlander in de rede gevallen wordt, zegt hij bijvoorbeeld: 'Laat me even uitpraten' of 'Ik was aan het woord'. Als reactie zegt de ander dan meestal 'sorry' en laat hij de spreker uitpraten.

TIP 40 De stijl van praten

Nederlanders vinden dat je in een gesprek op een rustige toon moet praten. Ook als Nederlanders het met elkaar oneens zijn, wordt kalmte gewaardeerd. Ze vinden het normaal om hun stem niet te verheffen en hun handen niet te veel te bewegen. [...] Ze willen dat u uw handen stilhoudt en dat u rustig en zonder stemverheffing de voor- en nadelen van iets noemt. Nederlanders vinden al gauw dat de emoties te hoog oplopen.

We gieren van het lachen. De biculturele mensen vertellen over hun luidruchtige families, die altijd door elkaar heen praten. De Nederlanders ontboezemen hoe heftig ze dat geschreeuw soms vinden. Hoe ingewikkeld het kan zijn om ruzie van gezelligheid te onderscheiden. Op eens wordt er zoveel duidelijk.

Ondertussen is mijn witte Nederlandse, zeer gewaardeerde, linkse, belezen, bereisde collega en vriendin stil. Ze luistert rustig en besluit dan toch te delen wat ze op het hart heeft. 'Ik herken de Nederlandse culturele kenmerken wel maar dacht altijd dat dit universele kenmerken van ontwikkeling waren,' zegt ze licht beschaamd. Er valt een ijzige stilte.